

JUHLAJULKAISU

SIMO ZITTING

1915 · 14/2 · 1985

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1985. Vammalan Kirjapaino Oy.

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-076-X

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

Alas paradigma!

Tieteellisen edistyksen mahdollisuudesta ja mahdottomuudesta oikeustieteessä

I

Juristeilla on tapana käyttää muiden tieteiden aloilta omaksuttuja kysymyksenasetteluja, käsitteitä ja menetelmiä (ainakin näennäisesti) oikeustieteen harjoittamisen yhteydessä. Mitä erilaisimpia tieteenaloja on tässä yhteydessä pyritty käyttämään malleina – edelleenkin: tosisaan tai teeskennellen.

Tärkeä kysymys on tässä yhteydessä luonnollisesti: miksi juristit ovat katsoneet tarpeelliseksi ja aiheelliseksi menetellä näin?

Sillä läheskään kaikki juristit eivät ole pitäneet muiden tieteiden apuun turvautumista tarpeellisena. Esiintyy myös selväpiirteisiä käsityksiä juridiikan itseriittoisuudesta. Roomalainen juristi *Ulpianus* selitti oikeustieteen olevan todellista filosofiaa eikä pelkkiä kuvitelmia; kysymys oli kaikkien jumalallisten ja inhimillisten asioiden tietämisestä, jossa juristit tavallaan toimivat oikeudenmukaisuuden pappeina, *sacerdotes iustitiae*.¹

Myöhemminkin esiintyy oikeustieteen omaehtoisuutta korostavia suuntauksia, joista meidän vuosisadallamme on vaikutusvaltaisin ollut *Hans Kelsenin* puhdas oikeusoppi. *Kelsen* pyrki eliminoimaan juridii-kasta kaiken sen, mikä ei kuulunut nimenomaisesti oikeudelliseen järjestelmään ja sen pitämiskvaliteetin piiriin. Niinpä hän halusi torjua juridiikan harjoittamisen sosiologian tai valtio-opin ehdoin – eikä toisaalta hyväksynyt moralisointia tai teologisointia oikeustieteen harjoittamisessa.²

Käsitykseni mukaan muihin tieteisiin turvautumisella on oikeustieteen kannalta ollut kolme pääasiallista tarkoituksperää, jotka eivät tosin sulje toisiaan pois.

¹ Ks. *Digesta* 1.1.1; lähemmin *Hannu Tapani Klami*, *Sacerdotes iustitiae*, Turku 1978.

² *Hans Kelsen*, *Reine Rechtslehre*, 2. p. Wien 1960.

Alas paradigma! Tieteellisen edistyksen mahdollisuudesta . . .

jotka toisaalta ovat yhteydessä oikeustieteelle asetettuun sosiaaliseen tilaukseen *tuottaa ratkaisusuosituksia oikeudellisia ongelmia varten*. Näihin liittyy myös *teleologia* – joka voidaan esittää ns. *teknisinä normeina*.

Nämä sosiaaliset säännöt saattavat koskea kaikkia oikeudellisen ratkaisutoiminnan vaiheita; argumenttien valintaa ja formulointia, niiden painotusta, faktojen määrittelyä, distinktioita, ratkaisuja ja niiden distinktioita jne.

Kaikessa tässä joudutaan tietenkin eräiltä osin nojautumaan asioihin, joita ei *ad hoc* saateta kysymyksenalaiseksi: on oikeusnormeja, vakiintuneita ratkaisuja, vakiintuneita argumenttien prioritointeja, vakiintuneita ($a \rightarrow$) $f \rightarrow d$ -suhteita jne. Tämän tutkimiseksi ei ole tarpeen puhua paradigmasta.

Oikeustieteen alalla on muistettava jatkuvasti se, että asioita koskevan keskustelun vieminen *uuden terminologian piiriin* on useimmissa tapauksissa merkinnyt niiden tarpeetonta mutkistamista. Kuitenkin tilanne on myös ollut hyvin usein se, että ne, jotka ovat innostuneet uuden terminologian tarjoamasta stiiknafuuliasta (*Teuvo Pakkalan* lapsinovelliin viitaten) eivät ole hevin halunneet luopua tästä salavii-saudestaan.

Mutta tarpeetonta terminologiaa ja asioiden tarpeetonta mutkistamista varten on käytettävissä keskiajalta lähtien hyvä menetelmä: ns. Occamin partaveitsi, joka on merkinnyt *tarpeettomien entiteettien sulkemista pois keskustelusta*. Mutta minä en – toisin kuin eräät muut – halua käyttää partaveitsimenetelmää toisinajattelevien suun tukkimiseksi.¹⁹

¹⁹ Mainitsemassani Lundin symposiumissa eräs tutkija – nimi jääköön sivuun – lausui: »If somebody is still going to speak about paradigms, I'll kill him.»